

ਸੁ ਤ ਯਾ

ਪੰਜਾਬੀ

ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਮਹਿਰ,

੧੦ ਭਾਗ,

ਦੁਆਰਾ

— ੨ —

1957-58

1957-58

2051 0-20

2051

સુ ક ન્યા

૭૨

શ્રી સાહિત્ય મંદિર, સુરત

શ્રી સાહિત્ય મંદિર, સુરત

બબરું!

આ તો કાંઈ સમજ પડતી નથી.

સરલા હાથમા સાથે જનન કમાલ લઈને બેઠી હતી. ભરતા ભરતા અસુક એક આંટો ફેવી રીતે લેવા તેની એને સમજ પડી નહિ.

એટલે માથે હાથ દઈને બેઠી. બોલી—“બબરું ! આ તો કાંઈ સમજ પડતી નથી.”

એટલામાં

એની સખી સુશીલા આવી તેણે એને કહ્યું—
“બહેન, એમ નિરાશ શું થાય છે ? સુરતના સ્ત્રી સાહિત્ય મંદિરમાં તેર આના ચોકલી એક ભરત-
શુંથણની ચોપડી મંગાવી લે. પછી તને કદિ કોઈ વાતની મુશ્કેલી પડશે નહિ. ત્યાં તો આવી સ્ત્રીઓને ઉપયોગની ઘણી ઘણી ચોપડીઓ મળે છે.”

સ્ત્રી સાહિત્ય મંદિર, કેળાપીઠ, સુરત.

શા.કા.હારી

પારસી વાનીઓ

પારસી વાનીઓ

પારસી વાનીઓ

પારસી વાનીઓ

પારસી વાનીઓ

પારસી વાનીઓ

શ્રી:શક્તિ અંથમાળાના આ ૧૪મા પુષ્પમાં
કેાઈ પણ કેામનાં લોકેા, કેાઈ પણ જાતના આધ કે
મુશ્કેલી વગર બનાવી શકે એવી પુષ્કળ લહેજતદ્વારા
વાનીઓ બનાવવાની રીતેા આપી છે.

કિં. આના છ

સાડા સાત આનાની ટિકીટ બીડેા.

શ્રી:શક્તિ કાર્યાલય

કેળાપીઠ, સુરેત.

આવૃત્તિ ૫૯૯૨
 ઈ. સ. ૧૯૪૩
 સંવત ૧૯૩૫
 ૭-૧૩ ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ
 ૨૨૦૬૫

તમારી
 સખીઓ
 બહેનો
 પુત્રીઓ
 વહુઓ
 સૌ કેઈ સ્ત્રી:શક્તિને
 ગ્રંથમાળાના પુસ્તકો
 ભેટ આપો
 ————
 હનુમંતલાલ વીમાવાળા
 સ્ત્રી:શક્તિ કાર્યાલય
 કેળાપીઠ, સુરત.

સર્વ હક પ્રકાશક મંડળને સ્વાધીન છે

દેશબંધુ સુદ્રણાલય, કેળાપીઠ, સુરતમાં હનુમંતલાલ
 એ.મ. વીમાવાળાએ છાપ્યું અને ત્યાંથીજ પ્રગટ કર્યું

ૐ ખે ખે

સુકન્યા કરીને એક રાજકુમારી હતી. એક દિવસ તે પાતાના પિતાની સાથે શિકાર ખેડતી ખેડતી વનમાં ગઈ. ત્યાં એક દેશી એક જાની નંચે મોટો રાકડો ઝામેલો એણે દીઠો. એ નાકડાને એ દાખું હતું. સપ્તાએ સાથે ગમ્મત કરતી સુકન્યાએ એ દાખાઓમાં એક સળી લઈને ઘોંચી દીધી.

ખણી પાછી ખેંચા ત્યારે તે લાડીથી ટપકતી હતી. સુકન્યા માન એની સપ્તાએ નમસ્કાર ગઈ. સહુએ આવી જોયું તો રાજકુમારી એક મહાપિરાન-ન્યયન સુનિ-નય કરે! વરડા ખખ અને ખખ દાણા દેવે.

પોતાની ભૂતના પ્રાયશ્ચિત માટે સુકન્યા રાજકુમારી એ વરડા ને અંધ પતિને પરણી. તેણે એની પરમ સેવા કરી. પોતાના તપથી દેવોના વંદ અશ્વિનીકુમારને પ્રસન્ન કરી તેણે પોતાના પતિને નેત્ર અને યૌવન અપાવ્યાં! એ સુકન્યા સતી કહેવાઈ ગઈ.

શ્રી બાળકૃષ્ણમાહ્યે આ નવલિકામાં એવીજ એક

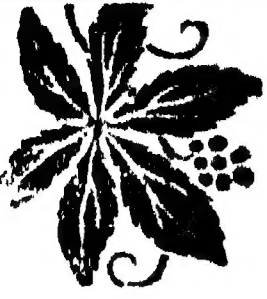
સુ-કન્યાની આલેખના કરી છે. એ તો છે આધુનિક સુકન્યા.
એણે પોતાના પથર હૃદયના પતિને સુધાર્યો ને તેને પશુમાંથી
માનવી બનાવ્યો ! જાણે પારસના રપર્શ કથિરનું સુવર્ણ બની
જયું ! આ સુકન્યાને સતી કેમ ન કહેવી ?

આર્યાવર્તમાં—આપણા પવિત્ર દિંદુ સમાજમાં એવી કેટ
લીય સુકન્યાઓ જન્મે છે, જીવે છે અને કાળના દરાળ જડવામાં
વશુપ્રીતી વિલીન થઈ જાય છે. એ મહુ સુકન્યાઓને—સતીઓને
અમારા હૃદયો વંદન હો !

આશા છે કે સુવાંચન રાસક ગુર્જરીને આ પુસ્તક ગમશે !!

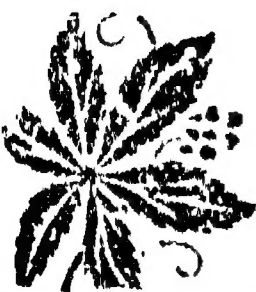
ક. વી.

સુ ક ન્યા

શ્રી. બાળકૃષ્ણ જોશી

સુ ક ન્યા

(૧)

પોસ્ટમેને બારણામાં ટપાલ નાખી. તે દેવતાં સુકન્યાના નામનો એક પત્ર બોધ સુંદરલાલે પાકીટ પર એક વાર નજર નાખી અને તે નોકરના હાથમાં આપતાં કહ્યું, “આ કાગળ બેનનો છે; તે તેમને આપી આવ.”

સુકન્યા તે વખત નાહીને પૂજામાં બેઠી હતી. ત્યાં નોકરે બારણાં આગળથી કહ્યું, “બેન, તમારો કાગળ મોટાભાઈએ મોકલ્યો છે.”

“મારો કાગળ ?” સુકન્યાને જાણે આકાશમાંથી પડી ગયા જેવું થયું. “કેમ વાર ? મને તો કોઈ કાગળ લખે એવું નથી. એક વાર બાપાજી કાશી જગન્નાથજીની ભત્રાએ ગયા હતા; ત્યારેજ મારા નામના એક બે પત્રો

આવ્યા હતા. પણ તે વાતને તો આજે ત્રણ વરસ થઈ ગયાં ! મને પણ લખેજ કેણુ ? કેણુ હશે ?—”

વિચારમાં જ સુકન્યા ચમકી ઉઠી, “હા, એક જણ છે, માફ છે. પણ તે અત્યારે હશે કે નહિ, કેણુ જાણે ? છ વરસથી તેમનો કાંઈ પત્તો જ નથી—”

તે તેનો પતિ સુરેશ હતો.

પરણ્યા પછી એકજ વરસ પતિ પત્ની ભેગાં રહ્યાં. પછી એક દિવસ તે ક્યાંક ચાલ્યો ગયો. ક્યાં ગયો તેની કોઈને ખબર પડી નહિ.

તે કેમ જતો રહ્યો હતો તે સૌને ખબર હતી. અને તેથી જ તેનો કોઈએ ઉઠાપોહ કર્યો નહિ. માત્ર સુકન્યાનો મોટો ભાઈ સુંદરલાલ વચમાં વચમાં કકળી ઉઠતો. પણ તેના પિતા ભગવતરાય તેને વારી રાખતા.

સુરેશ રખડપટ્ટીએ ચડ્યો હતો. ક્યાંય પણ ટકીને તેનાથી બે દિવસ રહેવાતું નહિ. છતાં પણ ભણવામાં તે બહુ હોશિયાર હતો; અને દરેક પરીક્ષામાં તેનો સૌથી ઉપર નંબર આવતો. સુંદરલાલ સાથે તે બી. એ. સુધી અભ્યાસમાં સાથે હતો. પછી તેણે અભ્યાસ છોડી દીધો. કોઈ પૂછે તો તે કહેતો, “હવે ભણવાનું ચાલુ રાખવું પોસાય તેમ નથી. ખર્ચ ક્યાંથી લાવવો ?”

તેનો દૂરનો એક મામો તેના ભણવાનો ખર્ચ આપતો હતો. પરંતુ આ વખતે તેણે કોઈક કારણસર

નારાજ થતાં ખર્ચ મોકલવો બંધ કર્યો હતો.

સુરેશ સ્વભાવે ઉછાંછળો અને હઠીલો છોકરો હતો. છતાં સુંદરલાલ તેને બહુ ચહાતો. પિતાને સમજાવી તેણેજ સુકન્યાનું તેની સાથે લગ્ન કરાવ્યું હતું; આવા એક છોકરાની અસાધારણ શક્તિ કેવળ પેસાના અભાવે વેડફાઈ જાય એ તેનાથી સહન થઈ શક્યું નહિ ! તે માનતો હતો કે માણસ ગમે એટલો રખડેલ હોય, ઉધ્ધત હોય, પણ પરણ્યા પછી ખીલે બંધાતાં તેની બુદ્ધિ ઠેકાણે આવે છે; પણ અજબ વાત હતી કે સુરેશના સ્વભાવ, વર્તનમાં તેથી જરા પણ ફેર ન પડ્યો.

પોતાની વસ્તુ તે સામા પાસેથી બળાત્કારે પણ કઢાવી લેતો. માત્ર પારકાની વસ્તુને હાથ ન અડાડવો એવો તેનો દૃઢ નિશ્ચય હતો. સસરાના પૈસે તેણે અભ્યાસ ચાલુ નજ રાખ્યો.

એક દિવસ તો બુલ્લેબુલ્લું તેણે સુંદરલાલને કટાણું મોં કરી જણાવી દીધું કે, “સસરાના પૈસે ભણવા પર મને તિરસ્કાર છે.”

સુંદરલાલ આ સહન કરી શક્યો નહિ; અને તેને કેટલીયે સુણાવી દીધી. પરિણામે તેજ દિવસે સુરેશ ચાલ્યો ગયો; જતાં અગાઉ સુકન્યાને તેડી જવાની તેણે વાત કાઢી હતી; પણ સુંદરલાલે તપી જઈને કહ્યું કે, “સુકન્યા ભિખારીની છોકરી નથી, તે

રસ્તાના લિખારી સાથે લીખ માગવા નવરી નથી !”

સુરેશે પછી બીજી ત્રીજી વાત જ ન કાઢી.

તે પછી લાંબો છ વરસનો ગાળો વીતી ગયો.

સુરેશના કાંઈ સમાચાર મળ્યા નહિ; તેમજ તે જાણવાની કોઈએ દરકાર પણ કરી નહિ.

સુકન્યા પ્રથમની માફકજ હસતી રમતી. પરંતુ કોઈ વાર તે અત્યંત શોકાતુર બની જતી. પરંતુ તે તરફ કોઈની નજર જતી નહિ.

સુરેશને બીજું કોઈ ભલે ન ઓળખે. પણ સુકન્યા તેને બરાબર ઓળખી ગઈ હતી. તે ઘૂની હતો. તે પોતાનો કબ્જો કદિ કાળે છોડતો નહિ. પત્ની પર તેને સ્નેહ હતો, મમતા હતી; પરંતુ તે કોઈ પણ રીતે બહાર જણાવા દેતો નહિ ! છતાં સુકન્યા તેનું મન પારખી ગઈ હતી. તેનો જા ધૂની સ્વભાવ મટાડી તેને ઠેકાણે લાવવાની એને પ્રબળ ઈચ્છા હતી; પણ તે કરવાની એને તકજ મળી નહિ.

આજે પત્ર જોતાંજ સુકન્યાએ પરબીડીઉં તોડ્યું. અને ઉત્સુકતાથી પત્ર ત્રીચે લખેલા નામ તરફ જોઈ રહી. અહા ! એજ નામ, એજ અક્ષર ! પૂરાં છ વરસે તેણે પત્નીને પત્ર લખ્યો હતો.

પાસેના ખંડમાંથી સગુણાલાલીએ પૂછ્યું, “કોનો કાગળ છે, સુકન્યાબેન ?”

સુકન્યાનું મોં લાલચોળ થઈ ગયું. વહેલો વહેલો

પત્ર ચોળીમાં છૂપાવી શુષ્ક અવાજે તે બોલી, “એ તો લતાનો પત્ર છે.”

લતા તેની બાલસખી હતી; તે ભરૂચ હતી.

પાછાં બાભી કાગળ જોવા માગશે તો વાત ખુલ્લી પડી જશે એવા ડરથી તે વહેલી વહેલી પોતાના ખંડમાં ચાલી ગઈ. તે દિવસે દેવસેવા અધુરી જ રહી. પાછા ફરતાં બે હાથ કપાળે લગાડી તે મનમાં જ ગણગણી, “પ્રભો, અપરાધ ક્ષમા કરજો; આજની તમારી સેવા અધુરી જ રહી છે !”

(૨)

સુરેશ સુકન્યાને પોતાની સાથે તેડી જવા સંબંધી લખતો હતો; અને તેની ઇચ્છા પૂછાવી હતી ! પણ હાય ! બિચારી સુકન્યા તેનો શો ઉત્તર લખે ?

બાભીએ આવી પૂછ્યું, “લતા શું લખે છે ? લાવો જોઈએ કાગળ ?”

સુકન્યા વ્હીલા મોંએ બોલી, “વાંચીને ગોખલામાં મૂક્યો હતો બાભો ! તે કાંઈ જડતો નથી.”

આ જુઠ્ઠી વાત કહેતાં તેનો સ્વર ધ્રુજી ઉઠ્યો. પણ બાભીના ધ્યાનમાં તે આવ્યું નહિ.

પિતા ભગુભાઈ જમીન જાગીરના કામકાજમાં રાત દિવસ મગ્યા રહેતા. કોઈ કોઈ વાર તો નાહી ધોઈ જમો પરવારીને તુરતજ ચાટ્યા જતા. સુકન્યા પર કોઈ વાર તેમની નજર પડતી. તે તેમને હમણાંની

બહુ ગંભીર લાગતી; પરંતુ તેની વૃત્તિ આમ કેમ બદલાઈ ગઈ હશે તેનો વિચાર કરવા જેટલી પણ તેમને કુરસદ ન હતી.

સુંદરલાલ બહુ ગંભીર સ્વભાવનો હતો. ઘરનાં સૌ માણસો તેનાથી બહુ ડરતાં. કોઈ તેની સામે સતત બે પાંચ મિનિટ ટકીને વાત જ કરી શકતું નહિ. સાધારણ વાતવાતમાં તેનો મિજાજ ગરમ થઈ જતો. પિતા પણ તેની સાથે ઝાઝી લપછપમાં પડતા નહિ.

કેટલીક વાર સુકન્યાને જોતાં લગુભાઈને સુરેશ યાદ આવતો; તેણે તેની શોધ કરવા કેટલીયે વાર યત્ન કરેલો. પણ સુંદરલાલ તેમાં આડે આવતો અને ગુસ્સામાં કહેતો, “જેને ઉપકારની કીંમત નથી તેનું નામ પણ મોંઝે શા માટે લેવું? એમજ માનોને કે સુકન્યા પરણી જ નથી. અગર તો વિધવા જ થઈ છે!”

તે દિવસે અગ્રાનક જમતાં જમતાં પિતાની નજર સુકન્યાના મોં પર પડી, “અહા, બિચારી બહુ સુકાઈ ગઈ છે.” એમ મનમાં તે બબડ્યા.

ધીમે ધીમે તેમના મનમાં સુરેશની વાત યાદ આવી. “ના, ના, તપાસ તો કરાવવીજ જોઈએ.” બહાર જઈ તેમણે પુત્રને એકાંતમાં બોલાવી કહ્યું, “સુંદર, બેનના સામું તેં કોઈ વાર જોયું છે? એ દિવસે દિવસે કેટલી સુકાતી જાય છે? કદિ હસતું મોં દેખાતું જ નથી!”

સુંદરલાલ ચિંતાતુર થઈ બોલ્યો, “કાંઈ નહિ. બાપા, એ તો તમને લાગે છે? એ તો પહેલાંની માફકજ હસે છે, રમે છે ને વાતો કરે છે!”

પિતા ચીકઠને બોલ્યા, “દુનિયામાં સૌ કોઈ પોતાની જ ગતિ ધારે છે. સામાના લાણી કોણુ બુદ્ધિ છે! ભાઈ, એમ. એ. પાસ થઈ મોટા પંડિત થઈ જવાથી માણસની પરીક્ષા કરતાં ખરાબર આવડી જાય એમ ન ધારતો. બેનનામાં થયેલો ફેરફાર તને ક્યાંથી સમજાય?—હાં, સુરેશનાં કાંઈ ખબર કઢાવે છે?”

અચાનક તપી જઈ સુંદર બોલ્યો, “ના, ખબર કાઢવાની જરૂર જ નથી લાગતી. પછી શું? તે મરે કે જીવે?—આપણે શું તેમાં? બહુતર છે કે એવા માણસ મરી જાય—તો દુનીઆમાંથી પાપ ટળે!”

શાંત સ્વરે લગુભાઈએ કહ્યું, “એમ ન બોલ. તેના જીવવા મરવામાં આપણો પણ ભારે સ્વાર્થ સમાયેલો છે; કેમ કે આપણે તેની સાથે સુકન્યા પરણાવી છે! માટે શોધ કરી પાછા બોલાવવાનો પ્રયત્ન તો કરવોજ પડે. પુસ્તકો લેણેલા તરીકે પણ જ્ઞાન તો છેજ ને? એટલે પોતાનાં હિત અહિતની વાત સમજી શકશે. તેમને કહેવું કે, ‘સસરાજી તમને કાંઈ દાન આપવા માગતા નથી. પણ પોતાની દીકરીને કાંઈક આપવાનો હરેક પિતાને અધિકાર ખરો ને?’ હું મારી દીકરીને મારી મીલકતનો ત્રીજો ભાગ બક્ષિસ આપું છું. એથી

તેમને નીચું ધાલવા જેવું નહિ થાય !

કેટલાક દિવસ સતત પ્રયત્ન કરતાં સુંદરલાલને સુરેશ સંબંધી સમાચાર મળ્યા. પણ તે જાણીને તો તેનું મોં રાતું પીળું થઈ ગયું.

મિત્રનો પત્ર પિતા આગળ ફેંકતાં ફંધ-યલા સ્વરે તે બોલ્યો, “બાપા, તમારી આજ્ઞાનું પાલન કરું” છે, સુરેશનો પત્તો મેળવ્યો છે. અરૂણ નામે મારો એક મિત્ર દિલ્હીથી જણાવે છે કે છ વરસ પર સુરેશ દિલ્હી આવેલો. ત્યાં તેણે એક સંગીતના ઉસ્તાદ પૂરખીઆની છોકરી સાથે લગ્ન કર્યું હતું. બે એક વરસથી તે કલકત્તા તરફ ગયો છે. તેની શ્રી મરણ પામી છે. અત્યારે તેણે નામ પણ બદલ્યું છે. સુરેશ નહિ પણ સુરજમલ નામે પોતાને ઓળખાવે છે.”

દૃષ્ટા અને શ્લોઝથી તેનો કંઠ ફંધાઈ ગયો. પિતા જમવા બેઠા હતા તે સ્તબ્ધ જ થઈ ગયા. પાસે બેસી સુકન્યા પિતાને પવન નાખતી હતી. તે નીચું મોં કરી બેસી રહી હતી.

પરંતુ એ વાતો તેનાથી અજાણી ન હતી. સુરેશના પત્ર પરથી તેણે બધું જાણ્યું હતું. સુરેશે તેનાથી કોઈ પણ બાબત ગુપ્ત રાખી ન હતી. ક્રોધ અને અકળામણનો માર્યો તે સંગીતના છંદમાં પડ્યો, ઉસ્તાદજીના સહવાસમાં આવતાં તેની છોકરી સાથે પરણ્યો. તે પછી તેની પત્નીનો કાળ-અને પોતાનું કલકત્તા

તરફ પ્રયાણ; એમાંની કોઈ પણ વાત એણે લખવી બાકી રાખી ન હતી.

સુકન્યા જાણતી હતી કે ભાઈએ એના પતિનું એાછું અપમાન નથી કર્યું ! અને તે છતાં આજે પણ તે કાંઈ બોલી નહિ. ધીમે ધીમે તે ત્યાંથી અંદર ચાલી ગઈ.

(૩)

મધ્યરાત્રિ વીતી ગઈ હતી. સુકન્યા એના ખડમાં એકલી જ સૂતી હતી. સામેના બારણા આગળ કામ કરનારી બાઈ લખમી સૂતી હતી. ઘરનાં સૌ જાંપી ગયાં હતાં. એકલી સુકન્યા જ જાગતી પડી રહી હતી.

તેને ઉંઘ નહોતી આવતી.

તે પથારીમાંથી ઉઠી. ટેબલ આગળ ઉભી અને સુરેશ સંબંધી વિચારો કરવા લાગી, “હાય, કેવું ધર્મ-સંકટ ? પતિ વટલી ગયા છે ને આજે મને તેડાવે છે. હું તેમની પાસે કેવી રીતે જાઉં ?”

“સુકન્યા !—”

સર્પદંશ થયો. હોય એમ સુકન્યાએ ચમકીને ડોકું ફેરવ્યું. દીવાલ પર ઝળઝળતો દીવો બળતો હતો. અચાનક પાછળ તેના પતિને ઉભેલો તેણે જોયો. છ વરસથી જતા રહેલા છતાં સુકન્યા પતિને પણ વારમાંજ ઓળખી ગઈ. તે ગભરાઈ ને કારમી ચીસ પાડી ઉઠી. તે જોઈ સુરેશે ગભરાતાં કહ્યું, “છાની રહે. ખૂંમો ન પાડીશ.

હું અહીં આવ્યો છું તેની કોઈને ખબર ન પડવી જોઈએ—”

સુકન્યા ગળું રંધાઈ જતાં બોલી, “તમે, તમે, આમ ચોરની માફક—”

કંઈક ફિક્કું હસતાં સુરેશ બોલ્યો, “તેમ કરવા વિના છુટકોજ નથી.”

“કેમ વાર?” સુકન્યાએ શુષ્ક સ્વરે પૂછ્યું.

“સુકન્યા, હું ખૂની છું. પોલિસ મારી શોધમાં છે. ને હું પકડાઈશ તો મને ફાંસીની સજા થશે.”

સુકન્યાથી વધુ ઉભા રહી શકાયું નહિ.

તે ધ્રુજતાં ધ્રુજતાં બેસી પડી.

તેને ચૂપ રહેલી જોઈ સુરેશ બોલ્યો, “આજ દોઢ બે વરસથી આમ છૂપાતો રહે છે; મારો પુરખીઆશાઈ દાઢીવાળો વેશ મેં કાઢી નાખ્યો છે. તેથીજ પોલિસને મારા મૂળ ફાટાનો મેળ મળતો નથી. ને હું બચ્યો છું; પણ એમ કેટલા દહાડા નસે! કોઈ વાર તો એમ થઈ જાય છે કે મારી ઓળખાણ હું આપો-આપજ આપી પકડાઈ જાઉં. ભલે જે સજા કરવી હોય તે કરે. પણ—”

સુકન્યા તદ્દન હલકા અવાજે બોલી, “ના, ના, એવું ગાંડપણ ન કરશો—”

તેનું આખું શરીર થર થર ધ્રુજવા માંડ્યું.

“પણ જીવીને હવે કાંઈ કામ નથી, સુકન્યા! આ

હાથ સ્ત્રીના લોહીથી ખરડાયલા છે. વ્યભિચાર સહન ન કરી શક્યો—પણ જવા દેને એ કર્મકથા—જગત્માં સૌ જેનો તિરસ્કાર કરે તેણે શા સુખે જીવવું ?”

“જગત્માં બધા તમારો તિરસ્કાર કરતા હશે. તો પણ હું કદિ ન કરું—હું તમને પ્રભુ સમાન પૂજું.”

સુકન્યા તેના પગમાં જ પડી રહી. અશ્રુજળથી પતિના બંને પગ ભીંજી નાંખતાં તે બોલી, “મારા સામું જોઈને પણ તમે તમારો એ ખ્યાલ કાઢી નાખો. કહો, તમે પકડાઈ નહિ જાવ ને ?”

એક ઉંડો નિઃશ્વાસ નાખી સુરેશ બોલ્યો, “પણ આજ હું તને છેલ્લો મળવા આવ્યો છું, સુકન્યા ! હું કાલે સવારેજ પકડાઈ જઈશ. પુનની સજ્જ સહન કરી લઈશ ! જીવનમાં તું મળી તે ન મળી થઈ ! તને હું સુખી નહિ કરી શક્યો ! તારી બધી આકાંક્ષાઓ, ઇચ્છાઓ—”

તેનો કંઠ રૂંધાઈ ગયો. તેની આંખમાંથી એ અશ્રુબિંદુઓ ટપકી સુકન્યાના હાથ પર પડ્યાં. ચમકીને ઉંચું મોં કરી સુકન્યાએ પતિ સામું જોયું. ઝટપટ ઉઠીને બેઠાં થતાં તેણે કહ્યું, “હું તમારી સાથે આવીશ. હું સાથે હોઈશ એટલે તમને કોઈ નહિ પકડે.”

દર્દીલયું હૃદય તો સુરેશ બોલ્યો, “આજે મારા જેવા ખૂનીની સાથે તું ક્યાં આવીશ સુકન્યા ? મારો

ધર્મ, ન્યાત જાત સર્વ ડુબ્યાં. ધંધો રોજગાર કરવાનો કાંઈ જોગ નથી. મારે સંતાપ જ રહેવું પડશે. તને તેડી જવા માગતો હતો. તે દિવસે આવી હોત તો મારી જીવનનોકા આ રસ્તે વહેત નહિ. હું જાતિબ્રહ્મ, ધર્મબ્રહ્મ, શ્રી હત્યારાના નામે જગત્માં ન ઓળખાત ! હું માણસ ગણાત.”

સુકન્યા ક્ષણ વાર ચૂપ રહી બોલી, “તે દિવસે મને ન સમજાયું. આજે સમજી કે તમે જે છો તેજ હું છું. તમારાં પાપ પુણ્યમાં, ધર્મ અધર્મમાં અર્ધો ભાગ મારે લેવો પડશે. તમે પરજ્ઞાતિ બન્યા. તો તમારી જે ન્યાત તે મારી ન્યાત. હું તમારી સાથે આવીશ. તમારે પગે પડું છું. મને તેડી જાવ. તમે જ્યાં રહેશો ત્યાં હું રહીશ.”

“પાછો એક નિસાસો નાખી સુરેશે કહ્યું, “તું એ બધી હાડમારી શી રીતે વેઠી શકીશ, સુકન્યા ? તું લાડકોડમાં ઉછરેલી. તેને વનવગડામાં રખડવું પડશે, આડ નીચે સૂવું પડશે—”

સુકન્યા તેના બંને હાથ પકડી રૂંધાયલા સ્વરે બોલી, “તે બધુંય થશે; તમે હવે વધારે વાર ન કરો. કોઈ જાગી ઉઠતાં જોઈ જશે તો સત્યાનાશ વળી જશે. ચાલો, હું તમારી સાથે આવું છું.”

સુરેશ ક્ષણ વાર શાંત રહી બોલ્યો, “સારૂ, ચાલ.”

ઉતાવળે એક પત્ર લખી ઓશીકા નીચે મૂકી, સાથે-
ની નાની ખોલીમાં એક વાર જઈ આવી, એક હુગડાની
પોટલી લઈ તે પતિની સાથે ઘરની બહાર નીકળી. ઘરમાં
કામ કરનારી બાઈ હજી ઉંઘતી જ હતી; તેના બાથ-
વામાં કાંઈજ આવ્યું નહિ.

(૪)

સવારમાં ઘર આગળ શેર બકેર થઈ રહ્યો.
સુકન્યાનો પત્તો નથી !

ભગુભાઈ બહાવરા બહાવરા દોડાદોડ કરી આખરે
થાકીને ભોંચે બેસી પડ્યા. સુંદરલાલ લખમીને ખેંચી
લાવતાં બોલ્યો, “બોલ, કઈશા, સુકન્યાએન ક્યાં ગઈ ?
બોલ સાચું, નહિ તો તારાં હાડકાં પાંસળાંનો ભૂકોજ
કરી નાખીશ, સમજી ને ?”

લખમીએ બેફાટ રડવા માંડ્યું. એટલે ભગુભાઈએ
કહ્યું, “જવા દે સુંદર, એના પર જીલમ ન કરીશ.
એનો બિચારીનો શો વાંક ? આજ વીસ પચીસ વરસથી
એ આપણે ત્યાં રહી છે. તમને બધાંને એણેજ ઉછેર્યા
છે. તે તમારું બુરું કદિ ન ઇરછે.”

સુંદરે શરમાઈ જઈને લખમીને પડતી મૂકી.

આખું ઘર, ગામ, ઘાટ. ભાજોળ, ચોરા, ચકલા,
તળાવ, કુવા, વાવ બધે તપાસ કરી. પણ સુકન્યાનો
પત્તો નજ લાગ્યો.

સુંદર બપોર પછી હાંફતો હાંફતો ઘેર આવ્યો.

તેનાં આંખ, મોં લાલચોળ થઈ ગયાં હતાં.

ભગુભાઈએ હજી સવારનું અન્નજળ લીધું ન હતું. સુંદરને જોઈ નિસાસો નાંખતાં તે બોલ્યા, “હવે એ નહિ જડે, ભાઈ. હું સમજી ગયો, નક્કી એણે આપઘાત જ કર્યો છે. તળાવમાં કે ક્યાંક કીચડમાં તેનું મુકડું ભરાઈ રહ્યું હશે. તે ત્રીજે દહાડે —”

સુંદર વચ્ચમાંજ ગરજી ઉઠ્યો, “આપઘાત કર્યો હોય તો બહુ સારું બાપા પણ તેમ નથી બન્યું. તે ઘર-ખાર છોડીને નાસી જ ગઈ છે !”

બે હાથ કાને દેતાં દુઃખી સ્વરે ભગુભાઈ બોલ્યા, “એવું નહિ બોલ સુંદર ! સુકન્યા કુળવાન માબાપની કુળવાન દીકરી છે. તેનામાં શું હતું તે તેં ધ્યાનપૂર્વક જોયું નથી, મૂરખ ! તું આંધળો તે શું જુએ ? પણ મેં તો એના મોં પરનું તેજ જોયું હતું !”

સુંદરને આ વચ્ચેનો અસહ્ય થઈ પડ્યાં. તે બોલ્યો, “તમે જે જોયું તે બધું ખોટું બાપા. હું ચોક્કસ કહું છું કે તે કાલે રાત્રે કોઈક પુરૂષની સાથે ચાલી ગઈ છે. નદીને કિનારે એક હોડી હતી, ને તે બંને જણ તે હોડીમાંજ —”

ભગુભાઈ આદ્ર્ સ્વરે બોલ્યા, “ના, ના, એ વાત ખોટી. નક્કી એ મરી ગઈજ માન ને.”

બપોરે ત્યારે બાઈ લખમી સુકન્યાવાળા ખંડમાં પથારીઓ લેવા ગઈ ત્યારે બોશીકા નીચેથી એક

લગ્નલેલો કાગળ જોતાં તે તુરત ભગુભાઈ પાસે દોડી આવી.

પત્ર લઈ વાંચતાં જ ભગુભાઈની આંખો ચમકી ઉઠી. ઉંચા શ્વાસે તેણે બૂમ મારી—“સુંદર !”

સુંદર પાસે આવતાં જ ભગુભાઈએ તેને પત્ર બતાવતાં કહ્યું, “જો આ વાંચ. સુકન્યા કેાની સાથે ગઈ છે તે ! એ તો સુરેશ સાથે ગઈ છે. તે કાલે રાત્રે અહીં આવ્યા હતા.”

“સુરેશ સાથે ?—તે અહીં આવ્યો હતો ?” સુંદર આશ્ચર્ય પામી પિતા સામું જોઈ રહ્યો.

ભગુભાઈએ હસતા વદને કહ્યું, “હું તો કહેતો જ હતો ને કે સુકન્યા કદિ અયોગ્ય આચરણ કરે જ નહિ. એ એના પતિ સાથે ગઈ છે. તેમાં આપણે કંઈ અકળામણ છે ?”

સુંદર નિરાશ થઈ બોલ્યો, “પણ બાપા, સુરેશ સાથે ગઈ તે એણે બહુ સારું કયું” એમ તમે ધારો છો ? એ વટલી ગયેલો, ને પાછો ખૂની—તેને તો જીવ લઈને નાસતા ફરવું પડે છે—”

“વટલી ગયો હોય કે ખૂની હોય; છતાં તે સુકન્યાનો પતિ તો છે ને ?”

સુંદર બોલ્યો, “હું જાણું છું બાપા કે સુકન્યા એના પતિ માટે બધું કરી શકશે. પણ કેાઈ એક દિવસે પણ તેને પકડાવાનો વારો આવશે. તે વખતે સુકન્યાની

શી દશા ?”

લગુભાઈએ ધંચથી કહ્યું, “તે કદિ પકડાયજ નહિ. સતી વેદવતી પોતાના સતીત્વથી જ અસાધ્ય વસ્તુ પણ સાધી શકી હતી. સતી સાવિત્રીએ મરેલા પતિને સજીવન કર્યો હતો. તો મારી સુકન્યા પણ શું એના પતિનો બચાવ નહિ કરી શકે ?”

સુંદરલાલ ક્ષણવાર ચૂપ રહીને બોલ્યો, “પકડાઈ નહિ જાય તો પણ તેને કેટલું કષ્ટ વેઠવું પડશે તેનો વિચાર આવે છે ?”

“બધુંય કષ્ટ સહી શકશે ભાઈ, તેના પ્રેમ-રૂપી કવચથી સર્વ દુઃખોના ચૂરેચૂરા થઈ જશે. કેાણ જાણતું હતું કે રાજકન્યા સીતાજી રામ સાથે વનેવન રખડશે ? કેાણ જાણતું હતું કે સતી સાવિત્રી સત્યવાન સાથે વનમાં લાકડાં કાપવા જશે ? તેમણે જેમ કયું તેમ મારી સુકન્યા પણ કરશે.” લગુભાઈ બોલ્યા.

સુંદરે કંઈક કટાણું મોં કરતાં જણાવ્યું કે, “રામ જેવા પતિ મળવાથી જ સીતા સીતાદેવી બની શક્યાં. સત્યવાન જેવો સ્વામી મળવાથી જ સાવિત્રી શ્રેષ્ઠ સતી તરીકે પંકાઈ. આપણી સુકન્યાનો પતિ નથી રામ કે નથી સત્યવાન ! તો પછી તેમની સાથે આપણી સ્ત્રીઓની સરખામણી કરવાનો શો અર્થ ?”

લગુભાઈ કંઈક હસ્યા અને પછી ગંભીરતાથી

બોલ્યા, “આપણા ભારત દેશની સર્વ સ્ત્રીઓમાં એ મહા સતીઓની શક્તિ છે—અમુલ્ય સ્ત્રી શક્તિ છે—ને એ શક્તિ વડેજ જગત નભે છે; નહિ તો ઉછાંછળો પુરુષ ઠેકાણે રહેતજ નહિ. તે ગમે તેટલો ખરાબ હશે પણ તેને ઠેકાણે લાવનાર જો કોઈ હોય તો તે સ્ત્રી શક્તિ જ છે. તીવ્ર શાસન ન બજાવવા છતાં સ્નેહથી તે પુરુષને વશ કરી જાણે છે ! મારી ખાત્રી છે કે મારી સુકન્યા આદર્શ આર્થ કન્યા છે.”

સુંદર ધીમે ધીમે ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો.

(પ)

તે વાતને વશો વીતી ગયાં. ભગુભાઈ દેવલોક પામ્યા છે. સુંદરલાલ અત્યારે ત્રણ બાલકનો પિતા છે. બધી જમીન જાગીરના કામનો બોજો તેનાજ માથા પર છે. એટલે રાત દિવસ તેને જરા પણ કુરસદ મળતી નથી.

એવામાં પ્રસંગોપાત તેને પિતાનું સ્મરણ થયું. સુકન્યાની વાત યાદ આવી. તેણે તેની ઘણી તપાસ કરાવવા છતાં કંઈ ભાળ મળી નહિ.

પોતાનાં કીકાકીની રમતગમત જોતાં તે ગાડો ઘેલો થઈ જતો. તેને પોતાની બહ્યાવસ્થા યાદ આવતી. એનને તે પ્રાણુથી પણ વધારે વડાલી ગણતો. સુકન્યા માત્ર એકજ વરસની હતી ત્યારે તેમની માતા મરણ પામી હતી. તે વખતે સુંદરે તેને પોતાની કોઠે

વળગાડી હતી તે તેને યાદ આન્યું. તે વખતે તે આઠ વરસનો હતો; ને બેનની સંભાળ રાખવા જેટલી તેનામાં સમજણ આવી હતી; તેથી કોઈના હાથમાં તે બેનને જવા દેતો નહિ.

તેને અત્યારે બેનની બાળચેષ્ટા યાદ આવી. “જેમ આજે આ છોકરાં રમતાં ફર્યા કરે છે તેમજ એક દિવસ અમે પણ બે ભાઈબેન રમતાં હતાં.” એક વાર પોતે ક્યાંક પડીજતાં ઘુંટણમાંથી થોડું લોહી નીકળ્યું. તેને જોઈ સુકન્યા શું રડી હતી? એક દિવસ પિતા તેને મારવા જતા હતા ત્યારે સુકન્યા એવું તો દયામણું મોં કરી દોડી આવીને તેને વળગી પડી કે પિતાથી તેને એક આંગળી પણ અડકાડાઈ નહિ! આવી રીતે તેણે કેટલીયે વાર ભાઈને બચાવ્યો હતો.

આ બધી જુના કાળની વાતો સુંદરના મનમાં તરી આવતાં તે બહુ વ્યાકુળ થઈ ગયો. જીવન મરણના સંધિકાળમાં—તે ટાઈફોઇડ તાવની બીમારીમાં પડ્યો તે વખતે બેન બહુ યાદ આવી. કશાની પણ કંઈક ખામી પડતાં સુકન્યાને સંભારી તેનો જીવ કકળી ઉઠતો. તેને થતું કે સુકન્યા હોય તો આજ ઘીંટું ન પડે.”

કંઈક આરામ થતાં ડાકટરે કોઈક સારા હવા ખાવાના સ્થળે તેને થોડા દિવસ જઈ આવવાની સલાહ આપી. આથી એક દિવસ કુટુંબ સહ સુંદરલાલ દાદરની

ટિકિટ કઢાવી દિલ્હી એક્સપ્રેસમાં રવાના થયો.

સવારમાં છ વાગે દાદર ઉતરતાં પૂનાવાળી ટ્રેન ઉપડવાને દોઢેક કલાકની વાર હતી. જેથી તેઓએ ત્યાં ઉતરી દાતણ પાણી વગેરે ક્રિયા પરવારી લીધી. 'વેટફેમ' પર એક ઝાડ નીચે શેત્રંજી બીછાવી મંડળે બેઠક જમાવી હતી.

પાસેની હોટેલમાંથી નોકર છોકરા પાસે કીટલી, ખ્યાલા, રકાળી વગેરે મંગાવીને સૌ ચહા પીવા બેઠાં. વાતવાતમાં નાસિક જવું કે પંચગની, માથેરાન કે મહાબલેશ્વર ઇત્યાદિ વાટાઘાટ ચાલી. માથેરાન અને પંચગની જવાતું ખર્ચાળ વધારે પડે. મહાબલેશ્વર દૂર પડે. નાસિક કંઈક ઓછું.

ચહાની કીટલીવાળો છોકરો ઝાડે ટેકે દબ ઉભો ઉભો આ વાતો રસથી સાંભળતો હતો. તેણે વણમાગી સલાહ આપતાં કહ્યું, “સાહેબ, લોનાવલા જાવને ? સારું પડશે. મકાન પણ સસ્તાં મળે છે. નોકર ચાકર, અનાજ પાણી બધુંય સસ્તું. હું ત્યાં એક હોટેલમાં વરસ દહાડો નોકરી કરી આવ્યો છું.”

સુંદરલાલને છોકરાની વાતમાં રસ પડ્યો. તેણે પૂછ્યું, “તો પછી અહીં ક્યાંથી ? ત્યાં ન ફાવ્યું ?”

“નહિ સાહેબ, ફાવે કેમ નહિ ? મને તો બહુ મજાતું ફાવી ગયું હતું. શેઠ પણ કેઈ ગુલાબી આદમી છે, ને શેઠાણો બા તો પ્રભુનો અવતાર છે. પેટના

દીકરા જેવું વહાલ રાખે. પણ મારાં બા અને બાપા અહીં રહે છે. તેઓ મને કહે છે કે, “દીકરા, તું અહીં રહે તો ખર્ચમાં ફાયદો પડે ને ઘરના કામધંધામાં પણ કામ લાગે.” એટલે હું અહીં આવતો રહ્યો.

ચહા પીવાઇ રહેતાં છોકરો કીટલી વગેરે લઇ પૈસા ગણતો ગણતો ચાલતો થયો.

સગુણને લોનાવલા જવા ઉત્સુકતા થઇ ને સુંદરે તુરતજ તેમાં સંમતિ આપી. સમય થતાં લોનાવલાની ટિકિટ કઠાવી મંડળ પૂનાવાળી ટ્રેનમાં બેઠું.

ટ્રેન ઉપડવાને પાંચ મિનિટની વાર હતી. એવામાં તેમના કંપાર્ટમેન્ટમાં એક મુંબાઈગરા ગૃહસ્થ આવી બેસતાં ઘણી મજાની સોજત મળી ગઈ. છાપું વાંચવા લેવાના મિશે પરિચય થયો. ને સુંદરલાલ તેની સાથે વાતોચે વળગ્યો.

“ક્યાં સુધી સાહેબ ?” ગૃહસ્થે પૂછ્યું.

“જી, લોનાવલા સુધી.” સુંદરે સ્મિત કરી ઉત્તર વાળ્યો.

“ફિમિલિ સાથે છો તે અમસ્થા સહેલ કરવા જાઓ છો કે વધુ રહેવા વિચાર છે ?”

“જી, વચમાં જરા મારી તબીયત ઠીક રહેતી ન હતી. તે ડોક્ટરની સલાહ એવી થઈ કે હવા ફેરથી ઠીક પડશે; એટલે બને તો એકાદ બે માસ રહેવા વિચાર છે. જોઈએ હવે, ત્યાં કહે છે કે ફેલેટ

તો મળે છે—

ગૃહસ્થે શાંતિપૂર્વક કહ્યું, “ના, ના, એવી ખટ-પટમાં તમારે શા માટે પડવું પડે? મારો પોતાનો ખંગલો લોનાવલામાં છે—અમે ખાસ કરીને મે જુનમાં ત્યાં રહીએ છીએ. હજી તો માર્ચની પંદરમી આજે થઈ. તો તમે તેમાંજ શા માટે ન રહી શકો?”

ખંગલો ચાલુ સ્થિતિમાં છે; નોકર, માળી અને લૈયો ત્યાં કાયમનાજ રહે છે. ઠીક યોગાયોગે મળી ગયાં. મારે અનાયાસેજ કંઈક કામસર આજે ત્યાં જવાનું થયું છે.”

કેટલીક આનાકાની અને વિવેક બતાવ્યા પછી સુંદરે ગૃહસ્થનું કહેવું માન્ય રાખ્યું. અને લોનાવલા આવતાં શેઠની ટેકસીમાંજ બેસીને આખુંય મંડળ તેમના ખંગલે ગયું.

(૬)

સુંદર હવા અજવાળાવાળો ખંગલો હતો. આંગણમાં મોટું ચોગાન અને બગીચો હતો. છોકરાંને રમવા ખેલવાની ભરપૂર જગ્યા હતી. શેઠનો નોકર શેઠર તરીકે પણ કામ કરતો. તે શેઠની સૂચના મુજબ સાંજે મોટરમાં બધાંને ફરવા લઈ જતો. અને વચમાં ઉતરી માઇલ બે માઇલ પગે ચાલી ફરી આવીને બધાં પાછાં ઘેર આવતાં.

એકાદ માસ થતાંજ સુંદરલાલની તબીબત ઘણી

સુધરી ગઈ. હવે તેને પાછા દેશમાં જવાની પ્રબળ ઇચ્છા થઈ. જમીન જાગીરનો મોહ કેમ છુટે ? પરંતુ સગુણાએ વાંધો ઉઠાવતાં કહ્યું, “ના, હજી એકાદ મહિનો અહીં રહીએ. તખીઅત ખરાબર સારી થવા દો કે ઉશલો ન ખાય. શેઠે કહ્યું છે ને ? તે મેં માસની પંદરમી પછી વાત—”

આમ અનિચ્છાએ પણ તે પાછો લોનાવલામાં રહી ગયો.

એક દિવસ સ્ટેશન બાજુએ સવારના સાતેક વાગ્યાના સુમારે સુંદરલાલ કુટુંબ સહ પગપાળા કરવા નીકળ્યો. સૂર્યોદય કચારનો થઈ ગયો હતો; અને તેનાં કુમળાં ફિરણો શરીરે લાગતાં ગુલાબી થંડીમાં મળેનું લાગતું હતું. સામેજ કોઈ મોટો સ્ટવ સળગતો હોવાનો અવાજ સાંભળતાં સુંદરલાલનું લક્ષ ત્યાં ખેંચાયું. તે હોટેલ હતી; તેને પેલા દાદર સ્ટેશન પર મળેલા ચહાવાળા છોકરાની વાત યાદ આવી. એ સ્વાભાવિક રીતેજ ત્યાં થોભ્યો અને હોટેલનું બોર્ડ વાંચવા લાગ્યો—ત્યાં ગરમ સ્વેટર પહેરેલો એક પ્રૌઢ યુવક ગળે ગળપટ્ટો વીંટાળી એક હાથમાં પાઉડરની શીશી અને બીજા હાથમાં બ્રશ સાથે ઉપરના છન્નમાં ઉભેલો જણાયો. એ મુખમુદ્રા સુંદરે નેઈ—ક્ષણવાર આશ્ચર્ય પામી બોલી ઉઠ્યો, “સગુણા, આ સુરેશ તો ન હોય ?”

સગુણાનું ધ્યાન ખીજી દુકાનો તરફ હતું તે ચાં-
કીને બોલી, “ક્યાં?”

“જો. સામે છબ્બમાં?—”

“હાં, સાચે ? મારા કરતાં તમે વધારે ઓળખો !”

નાનો બાબો, મનુ કચકચ કરતાં પૂછવા લાગ્યાં, “શું
બેન ? શું ભાઈ ? કહો ને; અમને બતાવો ને ?—”

આ કચકચાટથી કે શું, પણ તે યુવકનું તેમના તરફ
ધ્યાન ખેંચાયું. સુંદરલાલની નજર તેની નજર સાથે
મળતાંજ તેણે છબ્બમાં રહ્યાં રહ્યાં ઘંટડીનું બટન દબાવતાં
નોકરને બોલાવી તે મંડળને ઉપર તેડી લાવવા કહ્યું.

સહુ ઉપર આવ્યાં. દરમ્યાન સુરેશે મોં ઘોઈ
નાખ્યું હતું. અંદર આવતાંજ તે બોલી ઉઠ્યો, “કોણ ?
સુંદર ?”

“હાં, કોણ ? સુરેશ ?”

ઉભય પરસ્પર ખુબ ભેટયા. બંનેની આંખમાં
આંસુ ઉભરાયાં.

બહાર ગરબડ થતી સાંભળી વચલા બારણાનો
પડદો ખુલ્લો અને કોઈ સ્ત્રીએ ડોકીઉં કયું.
તત્કાળ તે બહાર દોડી આવી અને બોલી, “કોણ ?
વહાલા ભાઈ—”

“બેન સુકન્યા ?”

સુકન્યા ભાઈનાં ચરણોમાં લોટી પડી. ભાઈ બેનની
આંખમાંથી હૃષનાં આંસુ નીકળી પડ્યાં.

પછી સગુણાભાભીનો વારો આવ્યો. ભાભી નણુંદ ખૂબ લેટ્યાં. બાબા, મનુને બચ્ચીઓથી સુકન્યાએ ગુંગળાવી જ નાખ્યાં.

પછી વાર્તાલાપ શરૂ થતાં સુકન્યાએ ઘેરથી નીકળ્યા પછી, રાતોરાત કેવી રીતે હોડીમાં બેસી સામે પાર ગયાં; ત્યાંથી રાજપીપળા જઈ રહ્યાં ને છ એક માસ પછી એમની તબીબત સારામાં સારી થઈ ગઈ. ત્યારે ત્યાંથી અંકલેશ્વરમાં વરસ દિવસ પાન સોપારીની દુકાનો કરી રહ્યાં. તે પછી સુરતની એક હોટેલમાં એ મણે મહેતાજીની નોકરી લીધી. ત્યાં વરસ દોઢેક રહ્યાં. ને પછી ત્યાંથી એક મુંબાઈના શેઠની ભલામણથી અહીં લોનાવલા આવી સ્વતંત્ર લોજ તથા હોટેલ શરૂ કર્યાં. “ત્રણેક વરસથી અહીં છીએ-સુખી છીએ” ઇત્યાદિ અથઈતિ હકીકત જણાવી.

બાપાના મરણની વાત જાણી સુકન્યાને બહુ રડવું આવ્યું.

વાતોમાં અને આનંદ પ્રમોદમાં નવ વાગી ગયા. ઘેરથી નોકર શોધતો શોધતો ત્યાં આવ્યો અને સૌ સુરેશની કારમાં બેસી બંગલે ગયાં; સુકન્યા પણ સાથે ગઈ.

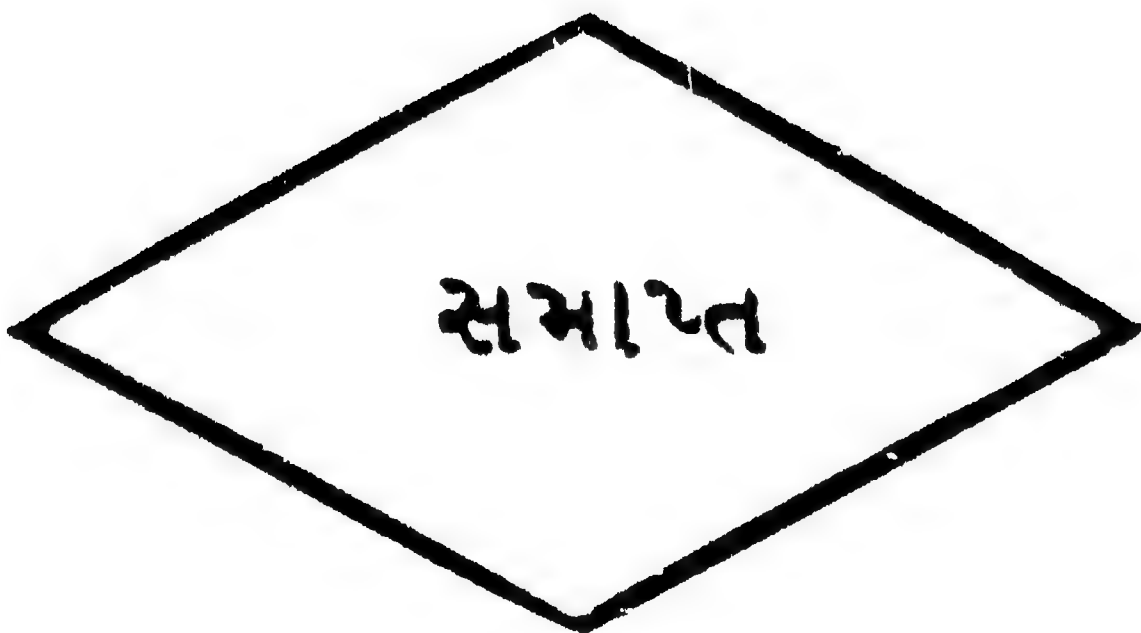
આજે સુકન્યાના બચુનો જન્મ દિવસ હતો. તે નિમિત્તે મંડળ લોજના બંગલાની અગાસીમાં રાત્રે ચાંદનીમાં લહેર કરતું હતું. બાબા, મનુ ગ્રામોદ્દેશની

રેકડો વારંવાર બદલ્યા કરતાં હતાં.

ત્યાં સગુણા બોલી, “સુરેશભાઈ, તે દહાડે રાત્રે આવ્યા હતા તે અમને કેાઈને મળવું તો હતું ?”

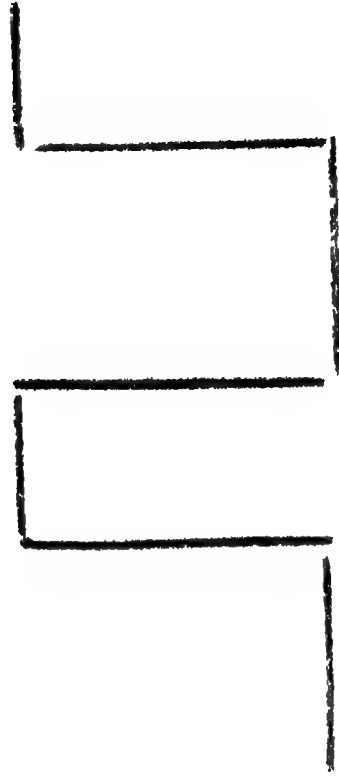
સુરેશ કિંચિત હસીને બોલ્યો, “સગુણાભાભી, પણ તે રાત્રે જો હું મળ્યો હોત તો આજ રાતના જેટલો આનંદ ક્યાંથી આવત ?”

—ને સૌ હસી પડ્યાં. સુકન્યાની આંખમાં અશ્રુ હતાં—હર્ષનાંજ હોય ને ?

આપઘાત અટક્યો!

હેં?

સાથી?

સરલાના શબ્દોથી.

એવું તે કંઈ બને?

નજ બને.

પણ બન્યું એ સાચી વાત છે.

વધુ માટે વાંચો—

સખીના પત્રો

કિં. ૦-૮-૦

પોસ્ટેજ ૦-૨-૬

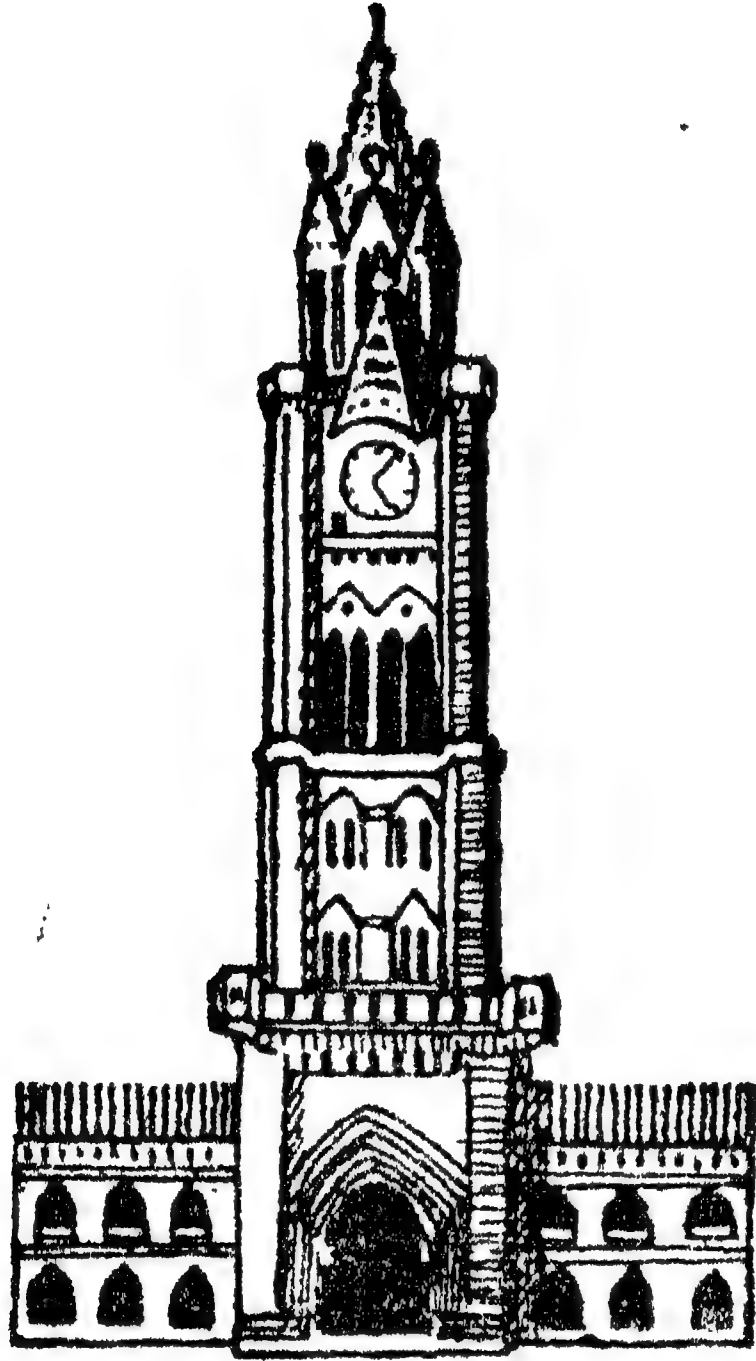
સ્ત્રીશક્તિ, ટ્રેજાપીઠ, સુરત.

રાજખાસ ટાવર

પારસી
સતીઓ

કિંમત

૦-૬-૦

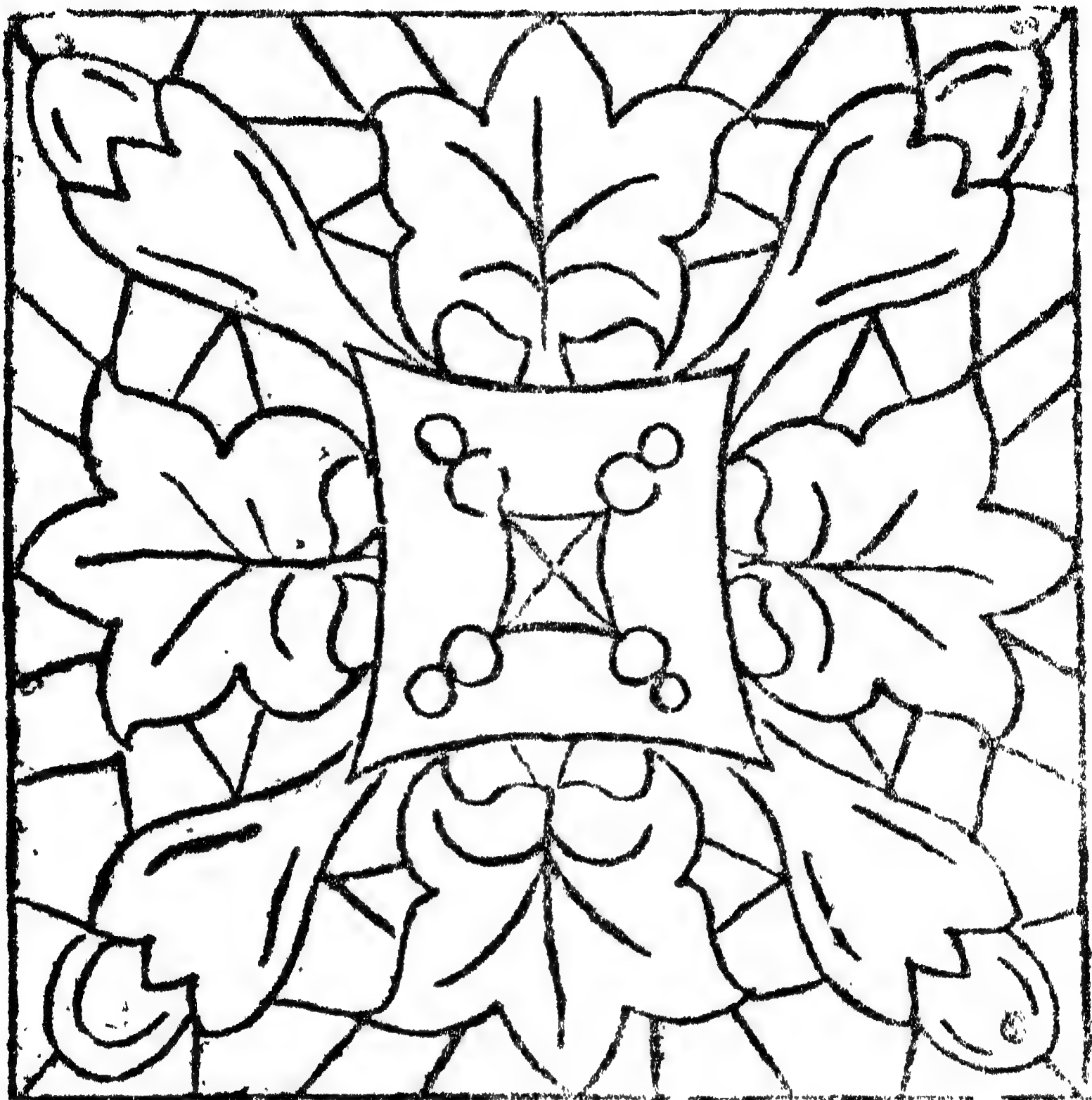

જેની અટારીએથી મંપલાવીને બે પારસી યુવતીઓએ
આપઘાત કરેલો. શા માટે ?

શીલની રક્ષાને ઠાળે.

તેની વાત જાણવા સ્ત્રી સાહિત્ય મંદિરને આઠ
આનાની ટીક્રીટ બીડા. ડૉ. કેળાપીઠ સુરત

ભરત ગુંથણ

આ વિષયના પુસ્તકને વખાણના શબ્દોની શી જરૂર છે ? માત્ર દશ આનાની ડિંમતમાં આવું પુસ્તક બીજું કોઈ મળે તેમ નથી. એનાથી તમે આપોઆપ હપરની એક કળા શીખી જશો. તેર આનાની ટીકીટ બીડી મંગાવો.

શ્રીશક્ત કાર્યાલય, કેળાંપીઠ, સુરત.

સ્ત્રી-ઉપયોગી પુસ્તકો

સાચકિત ગ્રંથમાળા

સટ પહેલો: ૧ થી ૧૦

- ૧ બંધ્યા—સવિતા જીવાન ગુજરાતની આખેહૂમ મૂર્તિ છે. તેના હૈયાની વેદના ચીતરતી આ ચોપડી એકેએક વાંચકે વખાણી છે. ૦-૪-૦
- ૨ કાફી—શરદ બાબુની કલમે લખાયલી આ વાર્તા સ્ત્રીઓ માટે સરસ આદર્શ રજુ કરે છે. ૦-૩-૦
- ૩ કાચદામાં સ્ત્રીનું સ્થાન (દરેક સ્ત્રી વાંચે)—હિન્દુ સ્ત્રીનું કાચદામાં કેવું સ્થાન છે, તેના હકો શા છે ને શા હોવા જોઈએ, પારસી, મુસ્લીમ સ્ત્રીઓને કેવા હક છે વગેરે માહિતીથી ભરપૂર આ ચોપડી ગુજરાતીમાં એકજ છે. દરેક બાપે દીકરીને, માઈએ બહેનને, ને વરે વહુને વંચાવવીજ જોઈએ. ૦-૩-૦
- ૪ અર્ધાંગના—સ્ત્રીઓ અણીને વખતે પુરુષને કેવી રીતે મદદ-

માર બની શકે તેના આદર્શ રજુ કરતી વાતો. ૦-૪-૦

૫ મુહુવ્યવસ્થાની વાતો (બેટરી)—ધરખટલાની આંટીધુંટી પર અજવાળું પાડનારી આ વાર્તાઓ ગુજરાતી સાહિત્યમાં નવીજ ભાવ પાડે છે. ૦-૬-૦

૬ ખાંચણાં—કોડીલી ગુજરાતજુના હૈયામાંથી ટપકેલી જીવનની રમુજ, દયામણી, તેમજ આનંદી બાળુનાં ચિત્રો દોરતી આ લોકગીતોની ચોપડી ઘેર ઘેર રાખવા લાયક છે. ૦-૫-૦

૭ બલિદાન—આવતી પ્રજાને શરવીર બતાવવા માટે બહેનોમાં આ પરાક્રમની ગદ્ય કવિતાઓનો ખૂબજ પ્રચાર થવો જરૂરી છે. સર અવસરે તેમજ ખાસ કરીને સગર્ભાવસ્થામાં ભેટ આપવા જેવી રૂપાળી ચોપડી. ૦-૫-૦

૮ ભવાટવી—હિંદુ સંસારમાં સ્ત્રીઓનાં જીવનની દયામણી બાળુ બતાવતી આ સાચી આત્મકથાઓ વાંચતાં આંખ ભીની થશે. ૦-૪-૦

૯ મા—વર, વહુ, મા, બાપના પરસ્પર સંબંધ પ્રેમાળ અને વહાલસોયા કેવી રીતે બને તેની છણાવટ આ વાતોમાં કરેલી છે. ૦-૪-૦

૧૦ જયાના પત્રો—કસોટીમય લગ્ન—વરવહુનું જીવન સુખી કેમ બને તે સમજાવતાં અને વરે વહુ સાથે ને વહુએ વર સાથે કેવી રીતે વર્તવું તેના પર અજવાળું પાડનારા આ કાગળો બહુજ રસીલા છે. ૦-૬-૦

આખો સટ રૂા. ૨-૧૨-૦ને બદલે ૨-૯-૦

સટ બીજો: ૧૧ થી ૨૦

- ૧૧ પતિની પસંદગી—વરવહુ પોતે એકમેકને પસંદ કરે એવા વિચારો ધરાવનારાઓએ આ વાર્તાઓનું ઝુમખું ખાસ વાંચવા ને વંચાવવા લાયક છે. ૦-૪-૦
- ૧૨ લીલીની આત્મકથા—એક દુઃખીયારી બહેનની આ આત્મકથા સાવકા સહીયારાના દુઃખો પર અજગ જેવા નવીન પ્રકાશ પાડે છે. જગતમાં શું આવું થયે છે ?!—એમ આશ્ચર્ય થશે. ૦-૩-૦
- ૧૩ ફેાધ—અંગાળનાં ગામડાંઓમાં બીઓની સ્થિતિ કેવી ખરાબ છે તેનો ચિતાર રજુ કરતી આ વાર્તા ધણી જ રસિક તથા બોધક છે. ૦-૪-૦
- ૧૪ પ.રસી વાનીઓ: (શાકાહારી)—લગભગ સો ઉપરાંત ભાતભાતની લસલસતી, લહેજતદાર, માંસમદો વગરની વાનીઓ બનાવવાની સહેલી, ઝટ લમગ્ગય એવી રીતે આમાં આપેલી છે. ૦-૬-૦
- ૧૫ વિધવા - હિન્દુ સંસારની એ દુઃખદ બાબતની જુદી જુદી નજરે છણાવટ કરતી આ ચાર વાર્તાઓમાં ધણો નવીન પ્રકાશ પાડેલો છે. ૦-૫-૦
- ૧૬ કેાને પરણું ? - અબણુ ગૌરી ગામડાની છે. બણેલી ઇન્દુબેખા શહેરની છે. ગામડાની ગૌરી, ઇન્દુબેખા માટે જે ભોગ આપે છે તે ભોગ ઇન્દુબેખાના પોતાના ભોગ જેટલોજ મહાન છે ? આર્થ રમણીના હૃદયની ઉત્તમતાનું આ ચિત્ર જેટલું બબ્બ છે તેટલુંજ રસિક છે. ૧-૪-૦
- ૧૭ સુઘડતા ને સુંદરતા—વાળનું જતન, દાંતનું જતન,

મહેરાણું જતન, કપડાં અને ધરણી પહેરવાની કળા, તંદુરસ્તી ખીલવીને સુંદર બનાવવાની કરામતની આ ચોપડીનો જોરો ગુજરાતી ભાષામાં નથી જ. • ૮-૦

૧૮ હાસ્ય કુવારો—શ્રી ‘પ્રસાદ’ની રમુજ સામાજિક વાતોનો આ સંગ્રહ દરેક કક્ષાની બહેનોને અત્યંત રસિક બાગમે અને નિર્દોષ આનંદ આપશે. •-૮-૦

૧૯ ભૂતના ભડકા:—શ્રી ‘ધનસુખલાલ મહેતા’ની લખેલી આ સુંદર સામાજિક વાતોનો સંગ્રહ, સર્વત્ર વખણાયો છે. પૃષ્ઠ ખસો. ચિત્રો પણ પુષ્કળ આપેલાં છે. ૧-૮-૦

૨૦ વિષવૃક્ષ:—અંકિમબાપુની આ ત્રીજી સર્વમાન્ય નવલ-કથા હિન્દુ સંસારી કોયડાઓની છણાવટ ધણી જ સરસ રીતે કરે છે. જગાણામાં ઘેરઘેર વંચાય છે. ૧-૮-૦

આખો સટ રૂા. ૬-૧૦-૦ને બદલે રૂા. ૬-૩-૦

—•—

સટ ત્રીજો ૨૧ થી ૩૦

૨૧ હાસ્ય કલાપ—સામાન્ય કેાટિનાં માણસો ઓઝો બાળકોને પણ ખડખડ હસાવે તેવી, છતાં તદ્દન નિર્દોષ અને નિર્ભય વાતોઓનો આ સંગ્રહ ગુજરાતના હાસ્ય સાહિત્યમાં સારું સ્થાન પામ્યો છે. ૧-૮-૦

૨૨ દેવી ચોધરાણી—પ્રફુલ્લ નામની સાદી સીધી બાળા કેવી રીતે વીરાંમના બને છે તેનો અત્યંત રસિક અને પ્રેરક હેવાલ. મૂળ બંકીમ બાપુએ લખેલો છે. ૧-૮-૦

૨૩ વીર રાજા: (કાણું ગુલાબ)—કાન્સના નવલસમ્રાટ એલેક્ઝન્ડર

કાંઠર દુમાએ લખેલી એક નેકર બાળાના ત્રેસ અને
શરાતનની અજળ જેવી ઇતિહાસ કથા. ૧-૦-૦

૨૪ હાસ્ય ઝરણાં—હાસ્યરસના પ્રસિદ્ધ લેખક શ્રી હરિપ્રસાદ
બ્યાસની આ વાતો આપણા સંસારની ખૂરી બાજુ પર
આપણા મારતાં મારતાં ખૂમળ કલ્પોલ કરાવે છે.

૧-૮-૦

૨૫ “જરા રહા મૂકજો” (હાથ આસામ)—રહવારે ને બપોરે
મોજથી પીવાતા રહાના પ્યાઝાઓના બીતરમાં રહાના
ગગીયાઓના મજુરોની કેવી કરણ હાથ વસી છે, તેનું
એક મજુરે લખેલું સાચું વાતો રૂપ બ્યાન. જે વાંચીને
સેંકડો માણસોએ રહા ત્યજી છે. ૧-૦-૦

૨૬ શાસ રજની: (નવી આવૃત્તિ)—ગરબા પુસ્તકોની મહા-
રાણી. ૧-૧૨-૦

૨૭ જીવન પલટો—આમાં ત્રણ જુદી જુદી સ્ત્રીઓનું
જીવન જુદી જુદી રીતે બદલાઈ જાય છે તેનું વર્ણન
આલેખતી રસિક ને બોધક વાર્તાઓ આપેલી છે.

૦-૪-૦

૨૮ સુખી ઘર—આપણા ઘરને સ્વર્ગ સમાન સુખી કેવી રીતે
બનાવવું તેના પદાર્થપાઠ રૂપ ચિત્ર આલેખતી બોધકથા.

૦-૩-૦

૨૯ ભરત ગુંથણ—નાની બાલિકાઓ પણ સહેલાઈથી સમજીને
શીખી શકે એવી શૈલીમાં એક અનુભવી પારસી બહેને
લખેલું પુસ્તક, જાતજાતની તરાહ તેમજ આકૃતિઓ સાથે.

૦-૧૦-૦

૩૦ ચોર્ણાસીનું ચક્ર—ગુજરાતના એક અનુભવી હાસ્યરસના લેખકે આ પુસ્તિકામાં સ્ત્રીઓને રસ પડે અને સહેલાઈથી સમજાય એવી રીતે સંસારની ગમ્મતભરી વાતો લખી છે.

૦-૫-૦

આખો સટ રૂા. ૯-૧૦-૦ ને બદલે રૂા. ૯-૦-૦

—૦—

સટ ચોથો: ૩૧ થી ૪૦

૩૧ રાઝિયા બેગમ—દિલ્હીના ચક્રવર્તી સિંહાસન પર બેસી રાજ્ય ચલાવનારી પહેલવહેલી સમ્રાજીનું જીવનચરિત્ર. સ્લાઇડો માટે ઉત્તમ છે.

૦-૩-૦

૩૨ ગૃહવિવેક અને બીજી વાતો—આમાંની મુખ્ય વાર્તામાં વિલાયતી અને દેશી સભ્યતા, ધરની રીતભાતની તુલના કરેલી છે. બીજી વાર્તાઓ પણ ખૂબ રસિક અને બોધક છે.

૦-૬-૦

૩૩ સખીના પત્રો અથવા સંસારનાં દર્દો—લગ્નની નિષ્ફળતાથી કંટાળી જઈને આપઘાત કરવા તત્પર થયેલી એક યુવતિને તેની બહેનપણી પત્રો દ્વારા ખરો માર્ગ સૂઝાડે છે. દરેક માળાપે આ પુસ્તક પોતાની પુત્રીને પરણાવતાં પહેલાં આપવું ઘટે છે.

૦-૮-૦

૩૪ સ્ટવનું શાસ્ત્ર—આ નાનકડી પુસ્તિકામાં પ્રાકૃતિક સ્ટવ વિશે, તેની રચના, તથા જુદા જુદા ભાગો વિશે સચિત્ર અને વિગતવાર સમજૂતી આપી છે.

૦-૩-૦

૩૫ સ્ત્રી હૃદય—આ નાની સરખી નવલિકામાં સ્ત્રી હૃદયનો સાચો ચિતાર આપેલો છે. એક આદર્શવાદી મુવાન પાછળ

લેલી બની જીવન અભિદાન આપનાર વારાંમનાંની કથા એકી
એક પુરી કરવી ગમે તેવી છે. ૦-૩-૦

૩૬ માતૃપ્રેમ અને બીજી વાતો—આ સંબંધની મુખ્ય વાત
માં એક માતા પોતાનાં સંતાનને ખાતર શું શું સહન કરી
શકે છે તેનું આદર્શ દષ્ટાંત આપ્યું છે. બીજી વાર્તાઓમાં
પણ ઉત્તમ સ્ત્રી પાત્રોનાં આલેખન છે. ૦-૪-૦

૩૭ પારસી લગ્નગીતો અને ગરબા—શું પારસી લોકોમાં
બી લગ્ન વખતે ગીતો મવાય છે? તમે નવાઈ પામશો.
છતાં આ ચોપડી જોશો એટલે ખાત્રી થશે. કેટલાંક ગીતો
તો ખૂબ રમુજી ને આનંદજનક છે. ૦-૬-૦

૩૮ દામ્પત્ય જીવન—સંતતિનિયમન, કસ્ટમાવડ, પ્રતિપ્રેમ
જાળવવાની કળા, શરીર નિરોગી ને સુડોળ રાખવાની કળા
તથા માસિકને લગતી દરેક ફરિયાદો મટાડવાની વિદ્યા—એ
અધુન આ પુસ્તકમાં આપ્યું છે. ૨-૮-૦

૩૯ વહેંચી પતિ—એક સંસ્કારીક અને સુધારક યુવાન
પોતાની સુંદર અને સુશીલ પત્ની તરફ વહેંચાય છે. એ
'વહેંચ'ને કારણે તે પત્નીનો ભોગ લે છે. ને પછી ગાંડો બને
છે એ પાગલની આપવીતીનો કથણ અને હૃદયસ્પર્શી હેવાલ
ગૃહજીવનનો નવોજ કામડો ઉકેલે છે. ૦-૩-૦

૪૦ આરોગ્ય અને સુખ—આ પુસ્તકમાં દરેક સ્ત્રી પોતાના
કુટુંબની તેમજ પોતાની સુખાકારી કેવી રીતે જાળવી શકે
તેને લગતું જરૂરી જ્ઞાન, દરેક ખાલ અંગેના મુલ્યદોષ વગેરે
આપેલું છે. દરેક ગૃહિણીએ આ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું જોઈએ.
૦-૬-૦

આખો સદ રૂા. ૫-૨-૦ને બદલે રૂા. ૪-૧૩-૦

સટ પાંચમે: ૪૧ થી ૫૦

૪૧ સામાજિક વાતો—સંસારના જુદા જુદા કાયદા ઉલ્લંઘી
તાદૃશ વાતો એકી બેઠકે પૂરી કરવી જ પડે તેવી રસિક છે.
૦-૫-૦

૪૨ રમુજી વાતો: (શીશકિતની)—આ વાર્તાઓમાંની બધીક
આપણા હંમેશના જીવનનાં દૃશ્યોમાંથી ઉપજીવી છે ને ખૂબ
હસાવે તેવી છે.
૦-૪-૦

૪૩ બાલી બાલી—એક સંસ્કારી સ્ત્રી પોતાના દીવરના અપ-
કાર ઉપર ઉમકાર કરી તેને કેવી રીતે નમાવે છે, તેનું સુંદર
દૃષ્ટાંત આમાં છે. વૈધવ્ય પામેલી આર્થ અખળા પોતાની
નીતિ મર્યાદા સાચવીને પ્રમાણિકપણે પોતાનું ગુજરાન કેવી
રીતે કરી શકે તેનો પણ બોધપાઠ છે. કિંમત પણ અસ્પષ્ટ
હોવાથી સ્હાણી કરનારા માટે બહુ જ સવડ બરેલી છે.
૦-૧-૦

૪૪ પતિ પ્રભુ છે—આ ચોપડી પણ સ્હાણી માટે ખૂબ
સરતી કિંમતે કાઢેલી છે. એમાંની વાર્તા પતિવ્રતની બહુ જ
સચોટ છાપ પાડે છે. એક સંસ્કારી પત્ની પોતાના દારૂડિયા
ને રખડેલ પતિને વશ કરે છે.
૦-૧-૦

૪૫ માંદગી અને માવજત—દરેક સ્ત્રીને આ વિષયનું
તો જ્ઞાન હોવું જ જોઈએ. માંદાની સારવાર સંબંધી ખૂબ
ઉપયોગી સૂચનાઓથી આ પુસ્તક બરેલું છે.
૦-૪-૦

૪૬ વાતનું વતેસર—બાળાઓ સહેલાઈથી બજવી શકે એવું
હાસ્યરસિક નાટક.
૦-૧-૦

૪૭ ઘરેણાંનો ચોખ—વિમળા નામની એક બોબી છતાં

સૌંદર્યશાખાને માળાએ પોતાના ધરણ્યાં—શાખને લીધે પોતાનો
પતિ જોડમાં જાય એવા સંજોગો કેવી રીતે ઉભા કર્યા તેનો
વાદ્ય ચિતાર આપતી આ વાર્તા સચોટ અસરકારક છે.

•-૧-•

૪૮ પારસી સતીઓ—રાજમાર્ગ ટાવર પરથી બે પારસી
મહેનોએ પોતાનું શીયળ સાચવવા ખાતર શુસકા મારી
કરેલા આપઘાત.

•-૬-•

૪૯ એકાદશી—શ્રી સરોજિની મહેતા (એમ. એ.)ની લખેલી
અગિયાર સુંદર સામાજિક વાર્તા બધીજ નવા સિધ્ધાંતો
રજૂ કરે છે.

•-૧૧-•

૫૦ રાણકદેવી—હજાર વર્ષ ઉપર ચંદ્ર ગયેલી મહાન વિભૂ-
તિની આ જીવનકથા અર્વાચીન શૈલીમાં ગુજરાતના
એક ઉત્સાહી સિદ્ધહસ્ત લેખકે ધણીજ રસિક લખેલી છે.

•-૧૨-•

આખો સદ ૩૧. ૨-૧૩-૦ને બદલે ૩૧. ૨-૧૦-૦

—•—

સદ: છટ્ટી ૫૧ થી ૬૦

૫૧ શિવાજીની બા—મહારાષ્ટ્ર વીર શિવાજીને જન્મ
આપી ઉછેરનાર વીર માતાનું રસિક અને પ્રેરણાદાયક જીવન-
ચરિત્ર દરેક બહેને એક વાર અવશ્ય વાંચવું જ જોઈએ.
(તેર આનાની ટિકિટ બીડવી)

•-૧૦-•

૫૨ સાસુની શિખામણુ—વહેમી માન્યતાઓને લીધે સ્ત્રીઓનાં
જીવનની કેટલી હાનિ થાય છે તેની બોધકથા.

•-૧-૦

૫૩ કાચકાનું અજ્ઞાન—એ અજ્ઞાનને લીધે બહેનો પોતાની દુંડી દોલત કેવી રીતે ખુચે છે તેની બોધકથા. વ્યાજ ઉપ-જવવાની જરૂરી માહિતી સાથે. ૦-૧-૦

૫૪ નામ વગરની નવલકથા—કપરા સંજોગોમાં મૂકાયેલી એક પારસી બહેનના અનુભવોની રસિક વાતો. ડીટેક્ટીવ રસથી ભરપૂર. ૧-૮-૦

૫૫ નારીલિપક—શ્રીઓના રોગોની ચિકિત્સા તથા ઉપ-ચાર વિશેનું પ્રમાણુબૂત પુસ્તક. ૦-૪-૦

૫૬ માસિક ધર્મ—‘અટકાવ’ વિશેની ઉપયોગી માહિતીથી ભરેલો નિબંધ. ૦-૨-૦

૫૭ નવા સાથિયા—દિવાળીના દિવસોમાં પોતાનું આંગણું દીપાવવા માટેના સુંદર અજોડ નમુના આમાં આપ્યા છે. ૦-૨-૦

૫૮-૫૯ વીર તારા—(બે ભાગમાં) તોડાની વીરાંગનાનું પ્રેર-ણાત્મક ચરિત્ર. પૃષ્ઠ ૪૦૦ ગ્લેઝ કાગળ. કુલ ૨-૪-૦

૬૦ ગોરમાનાં ગીતો—ગોરોમાં ગવાતાં ગીતોનો સંગ્રહ. ૦-૧-૦

આખો સ્ટ રૂ. ૫-૧-૦ને બદલે રૂ. ૪-૧૨-૦

—૦—

સ્ટ સાતમો: ૬૧ થી ૭૦

૬૧ મેડમ ડેમીડા—(નીહિલિસ્ટોના પંજમાં) આ એક રશિયન વાતો છે. જેમાં મેડમ ડેમીડા નામની એક સ્ત્રી ધણાંજ હેસ્તભરેલાં તેમજ બુદ્ધિ-ચરાતનનાં કામો કરે છે. ૦-૧૨-૦

- ૬૨ સામાજિક વાતો. ભાગ ૨.—લેખક શ્રી રમાકાન્ત દિવેદી.
આમાં આપણા આધુનિક સમાજને સ્પર્શતી અને તેનાં
જુદાં જુદાં દષ્ટિકોણ રજુ કરતી રસિક નવલિકાઓ
આપેલી છે. ૦-૩-૦
- ૬૩ ગુણિયત્વ ગૃહિણી—સારી ગૃહિણી કાણુ? પોતે બપોદાર
સાડી પોલકાં પહેરીને ઠેર ઠેર બાપણો કરતી ફરે તે? કે પોતે
આત્મભોગ આપીને પોતાનાં અને પોતાની આસપાસનાંઓને
સુખી કરવા પ્રયત્ન કરે તે? આ પ્રશ્ન સમાજનો સનાતન
પ્રશ્ન છે. તેને વિશે વિચારો જગાડતી આ નાનકડી નવલિકા
ખરેખર વાંચવા અને વંચાવવા જેવી છે. ૦-૧-૦
- ૬૪ શ્રી સ્વાતંત્ર્ય—સ્વતંત્રતાના અંધ ખ્યાલોમાં અથડાતી એક
યુવતી આખરે ઠોકરો ખાઈને કેવી રીતે પાછી સાચા માર્ગ
ઉપર આવે છે તેનું આ નવલિકામાં શ્રી રમાકાન્ત દિવેદીએ
સરસ આલેખન કર્યું છે. ૦-૧-૦
- ૬૫ દક્ષિણી રાંધણકળા—મહારાષ્ટ્રમાં બનતી રસોઈની વાનીઓ
કેવી રીતે બનાવવી તેનું આ પુસ્તક ગુજરાતમાં વસતી
એક ચતુર દક્ષિણી બહેને લખેલું છે. ૦-૩-૦
- ૬૬ સતી જસમા—પતિવ્રતની ખાતર પ્રાણ આપનારી આ
વીર નારીની જીવનકથા સરળ, સાદી ને રસજરતી બાનીમાં
આલેખી છે. ૦-૬-૦
- ૬૭ સંસાર દર્શન—સંસારમાં ડગભે ને પગભે અનેક મુંઝવતા
પ્રશ્નો આવી પડે છે. આ પ્રશ્નોને જુદી જુદી નજરે ટુંકી
વાતોમાં નીરખીને વણી લીધા છે. ૦-૬-૦
- ૬૮ ભૂમિમાતા-આનંદમઠ-વંદેમાતરમ્ રાષ્ટ્ર ગીતના ઉદ્ભવ
સ્થાન રૂપ નિર્ભેળ દેશભક્તિની અપૂર્વ પ્રેરણા આપતું સ્વ.

સાક્ષર શ્રી બંડીમચંદ્રનું લખેલું આ પુસ્તક એકેએક દિવસે
શ્રી પુરુષે વાંચવા જેવું છે. નવી આવૃત્તિ ૧-૦-૦

૬૬ બાળવિધવા—બાળવિધવા એ ગુજરાતના ઉચ્ચ સમાજનું
દયામણું પ્રાણી છે. એના પ્રત્યે દરેક સહૃદય માણસ સહા-
નુભૂતિથી જુએ છે. અને ઘણા સંસ્કારી યુવકો તો તેનો
હાથ ઝાલી સુખી કરવાના ધગશ ધરાવે છે. એવી જ બાલિ-
કાઓએ પોતાનો માર્ગ કેવી રીતે કરી લીધો તેનો ચિતાર
આમાં છે. ૦-૨-૦

૭૦ સાચાં સહોદર—બાપ બહેનનાં પ્રેમની અદ્ભૂત ઝાંખી
કરાવતી આ નવલકથા વાંચતા હૃદયને હલમલાવી નાંખે છે.
૧-૮-૦

કુલ શ્રી. ૪-૧૦-૦ને બદલે શ્રી. ૪-૫-૦ પોસ્ટેજ જુદું

~~સાક્ષર શ્રી બંડીમચંદ્રનું~~

સદ ૮મો : ૭૨ થી ૮૦

૭૧ પેપડા અથવા એક પર બીજી—સુંદર પાત્રાલેખનવાળી
સામાજિક વાર્તા એક પર બીજી પત્ની કરનારને અજબ જેવી
રીતે કેવી નસીયત મળે છે તેનું દર્શાવત રજુ કરે છે. ૦-૩-૦

૭૨ સુકન્યા—એક પતિવ્રતા શ્રી જાતિબ્રહ્મ, ધર્મબ્રહ્મ અને
ખુની પતિને પોતાની તપશ્ચર્યાથી સુધારે છે તેની રસિક
નવલિકા. ૦-૨-૦

શ્રીશક્તિ ગ્રંથમાળા વિશે

પ્રશંસાના ઉદ્ગારો.

ભરત ગુંથણ—વિશે લોકવાણીના તંત્રીજી લખે છે—

આ પુસ્તક ઘેર ભરત ગુંથણ કરતાં અને શાળામાં અભ્યાસ કરતાં બહેનેને સારું માર્ગદર્શક થઈ પડે એવું છે. ભરત ગુંથણની પદ્ધતિ એમાં સમજાવવામાં આવી છે ને એ પદ્ધતિને સાનુકૂળ ચિત્રો પણ પુષ્કળ આપવામાં આવ્યાં છે...આ પ્રકારનું પુસ્તક બહુ ઉપયોગી થઈ પડે તેમ છે.

સુખી ઘર—વિશે પ્રસ્થાનના તંત્રીજી લખે છે—

શ્રીએને ગૃહિણી તરીકે સ્વમાન રૂળવવાનો, ધરકામને દીપાવવાનો, સંસ્કારી થવાનો બોધ મળે તેવું સાહિત્ય આ પુસ્તકમાં સુગમ ભાષામાં આપેલું છે.

ભત્તી ભાભી—વિશે સાપ્તાહિક મુંબઈ સમાચારના તંત્રીજી લખે છે—

આ નાનકડી પેમ્ફલેટ શ્રીએને ઉદારતાનો બોધપાઠ આપવાનું કાર્ય બહુજ સુંદર રીતે કરી શકે તેમ છે...એની લ્હાણી થવી જોઈએ.

પતિ પ્રભુ છે—વિશે સા. મુંબઈ સમાચારના તંત્રીજી લખે છે—

આ ચોપડી પણ લ્હાણી કરવા જેવી છે. એક દારૂડીયા ધણીની-શ્રી પોતાના પતિને ખાતર ખૂબ સંકટો સહન કરે છે. આખરે તે વશ થાય છે ને પોતાની કુટેવો છોડે છે. ને જેહ સુખી થાય છે.

શ્રીશક્તિ ગ્રંથમાળા વિશે

પ્રશંસાના ઉદ્ગારો

માંદમી અને માવજત—વિશે મુખ્યાઈ સમાચાર લખે છે—

આપણે સ્ત્રીઓની સ્વતંત્રતા ને સમાનતા વિશે જમે તેવી વાત કરીએ, છતાં સ્ત્રીઓમાં જે નૈસર્ગિક કળા છે તેને પૂરેપૂરું કદિ પહોંચી શકવાના નથી. તેમાંની એક કળા તે નર્સીંગ છે— દરેકે દરેક સ્ત્રીના હાથમાં આ પુસ્તક મૂકાય તો તેથી તેને એ વિષયનું સારૂ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય એ નક્કી છે.

પ્રજાજ્ઞાનું તંત્રીજી લખે છે—

ધરમાં સ્ત્રીને માંદાની માવજતનું જ્ઞાન હોય તે હિંદુ સમાજમાં ખૂબ જરૂરનું છે. એ જોતાં તેમની દષ્ટિએ લખાયેલું આ પુસ્તક કીમતી યદ્ય પડશે.

રઝિયા બેગમ—વિશે પુસ્તકાલયના તંત્રીજી લખે છે—

આ પુસ્તિકામાં તેરમી સદીની આ સુલતાનાનો સરસ પરિચય આપાયો છે...લેખન શૈલી વખાણવા જેવી છે.

ગૃહવિવેક—વિશે તેઓ લખે છે—

વાર્તાઓ બોધક છે. સ્ત્રીઓ માટે પુસ્તક મજાનું ને આવકારપાત્ર છે. મહિલા પુસ્તકાલયે જરૂર ખરીદે.

સખીના પત્રો—વિશે લોહાણા હિતેન્દ્રજીના તંત્રીજી લખે છે—

આ ઉપયોગી પત્રમાળાને પુસ્તકનું રૂપ આપી સી. સા. મંદિરના સંચાલકોએ વર્તમાન જગતને પોતાની એક ઉચ્ચપણું જ્ઞાન આપ્યું છે. આવાં પુસ્તકોનો વધુ પ્રચાર કરવાની સૂચના સાથે લેખક તથા પ્રકાશકને અભિનંદન.

દેશજ્ઞાનું પ્રેસ, સુરત

સ્રી:શક્તિ-પંથ માળા

૧ વંદ્યા	૦-૪	૨૬ રાસરજની	૧-૧૨
૨ કાકી	૦-૩	૨૭ જીવનપલટો (વાર્તા)	૦-૪
૩ કાયદામાં સીનું સ્થાન	૦-૩	૨૮ સુખી ઘર (ભોજન)	૦-૩
૪ અર્ધાંગના (વાર્તા)	૦-૪	૨૯ ભરત ગુપ્તજી	૦-૧૦
૫ ગૃહવ્યવસ્થાની વાર્તા	૦-૬	૩૦ ચોર્યાસીનું ચક્કર	૦-૫
૬ ખાચણાં (સોઠગીત)	૦-૫	૩૧ રત્નીયા બેગમ	૦-૩
૭ અલિહાન (પ્રેરક વાર્તા)	૦-૫	૩૨ ગૃહનિવેક	૦-૬
૮ ભવાટવી	૦-૪	૩૩ સખીના પત્રો	૦-૮
૯ મા (વાર્તા)	૦-૪	૩૪ સ્ટેવનું શાસ્ત્ર	૦-૩
૧૦ જ્વાના પત્રો	૦-૬	૩૫ સ્ત્રી હૃદય	૦-૩
૧૧ પતિની પસંદગી	૦-૪	૩૬ માતૃપ્રેમ	૦-૪
૧૨ લીલીની આત્મકથા	૦-૩	૩૭ પારસી લગ્નગીતો	૦-૬
૧૩ ફોર્મ	૦-૪	૩૮ હાસ્યપદ્ય જીવન	૨-૧
૧૪ પારસી વાનીઓ	૦-૬	૩૯ વહેમી પતિ	૦-૩
૧૫ વિધવા (વાર્તા)	૦-૫	૪૦ આરોગ્ય અને સુખ	૦-૬
૧૬ કેને પરણી (વાર્તા)	૧-૪	૪૧ સામાજિક વાર્તા	૦-૫
૧૭ સુધડતા ને સુંદરતા	૦-૮	૪૨ રમુજી વાર્તા	૦-૪
૧૮ હાસ્યકુવારો	૦-૮	૪૩ બહી બાબી	૦-૧
૧૯ ભૂતના બડકા (વાર્તા)	૧-૮	૪૪ પતિ પ્રભુ છે	૦-૧
૨૦ વિપવૃક્ષ	૧-૮	૪૫ માંદગી-માવજત	૦-૪
૨૧ હાસ્યકલાપ (રમુજી)	૧-૮	૪૬ વાતનું વતેસર	૦-૧
૨૨ દેવી ચૌધરાણી	૧-૮	૪૭ ધરેણીનો શોખ	૦-૧
૨૩ વીર રાજા	૧-૦	૪૮ પારસી સ્ત્રીઓ	૦-૬
૨૪ હાસ્ય કરણી (રમુજી)	૧-૮	૪૯ એકાદશી	૦-૧૧
૨૫ "જરા રહ્યા મૂકળે"	૧-૦	૫૦ રાત્રીકહે ॥	૦-૧૨

બીજાં વજ્ર બાવીસ પુસ્તકો બહાર પડ્યાં છે.
સંપૂર્ણ સુચિપત્ર માટે લખેલ: સોદાક્ષ, રંગાપીઠ, મુરત

